

อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลท่าใหญ่ อำเภอกู่สง จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Identity of Baan Wang sai Community Tham Yai Sub-district,
Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province

รัตนา อุ่ณจันทร์^{1*}, จาริพร เพชรชิต² และสาธิต บัวขาว³
Rattana Unjan^{1*}, Jareporn Phetchit² and Sathit Buakhao³

รับบทความ 12 มกราคม 2564 แก้ไข 2 มีนาคม 2564

ตอบรับ 5 เมษายน 2564

Received 12 January 2021 Revised 2 March 2021

Accepted 5 April 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 2) อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 3) ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร และ 4) ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 34 ราย โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีประเด็นด้านความเชื่อ ทรัพยากรมีความสมบูรณ์และมีมรดกทางธรรมชาติคือ ป่าชุมชน 2) อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก (4.18) ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.77) ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.71) 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่คนในชุมชน และควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ชุมชน บ้านวังไทร

^{1 2 3} คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, นครศรีธรรมราช 80110

Faculty of Agriculture, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat, 80110 Thailand

*Corresponding author, e-mail: Rattana.rmuts@gmail.com

ABSTRACT

This research was the study of the identity of Ban Wang Sai. The purposes were: 1) To study some of the economic and social background information related to the identity of Ban Wang Sai community; 2) To study the identity of the Ban Wang Sai community in 3 aspects: social aspect, participation Environment; 3) To study the factors affecting the identity of Ban Wang Sai community; and 4) To study the suggestion from a total of 34 consumers. The collected data were analyzed by the ready-made social science statistics program including percentage, mean, standard deviation and Multiple Regression. The research results showed that most of the participants were farmers who belief in sacred things. A community's peculiarity was the abundance of resources. The identity of Ban Wang Sai community, it was found that social identity was at a high level (4.18), participation identity was at the highest level (4.77), and environmental identity was at the highest level (4.71). The results of the hypothesis testing also revealed that social identity, participatory identity and environmental identity had a statistically significant effect on community identity .01 It was suggested that training and knowledge should be provided to people in the community and there should be suggestions and support from the government.

Keywords: Identity, Community, Baan Wang sai

บทนำ

ลักษณะของชุมชน คือ การได้มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของคนในพื้นที่หรืออาณาเขตบริเวณใดบริเวณหนึ่งสมาชิกที่อยู่ชุมชนความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมมีการติดต่อกระทำระหว่างกันทางสังคมมีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อกันที่อยู่อาศัยและมีส่วนกลางกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกัน ชุมชนชนบทเป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เพราะอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย อาหารยารักษาโรค อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนที่นี่ อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชนชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง มีการอยู่ร่วมกันช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันและกันตลอดทั้งติดต่อระหว่างกันอย่างใกล้ชิดคนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาวัฒนธรรม ศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ชุมชนถือว่าเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการทำการเกษตรเพื่อนำมาใช้ในการบริโภค

ในครอบครัว หรือนำไปใช้ในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในการรวมกลุ่มของคุณจำเป็นต้องใช้คนในชุมชนเหล่านั้น ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันภายในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536, น. 38)

ชุมชนในแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะหมู่บ้านที่ห่างไกลอาจมีเงื่อนไขข้อจำกัดด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่มีรูปแบบการทำมาหากินเฉพาะด้วยเงื่อนไขสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิธีการผลิตและยังมีการจัดวางรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มคนในชุมชน บุคคลกับท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบการรู้สึกนึกคิดและระบบการให้คุณค่าเป็นของชุมชนในหมู่บ้านนั้นๆ และที่สำคัญคือแต่ละหมู่บ้านจะสะท้อนความรู้สึกนึกคิดในด้านความเชื่อเกี่ยวข้อระหว่างตนเองกับบรรพบุรุษ ตนเองกับชุมชน บรรพบุรุษกับชุมชน และเกี่ยวข้อกับตำแหน่งของหมู่บ้านที่เป็นไปตามเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น (อัจฉรา ภานุรัตน์, 2549, น. 18)

ชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัวในด้านอัตลักษณ์ชุมชนที่มีการนำเสนอ

อัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนแต่พบว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถทำให้ชุมชนบ้านวังไทรมีความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัวในด้านอัตลักษณ์เท่าที่ควร ซึ่งอาจมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน จากประเด็นดังกล่าวจึงมีการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชนและอาจนำไปสู่การต่อยอดเพื่อการพัฒนาเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีศักยภาพได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม บางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช

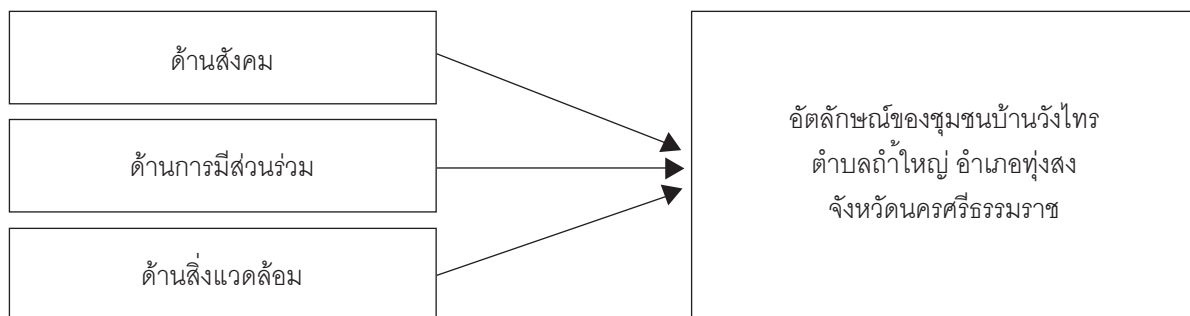
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านสังคมด้านการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดและทฤษฎีอัตลักษณ์ชุมชน (พัฒนา กิตติอาษา, 2546) รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกงสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 34 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับสลาก (Lottery) จำนวน 34 ราย เป็นเพศชายจำนวน 22 ราย และเพศหญิงจำนวน 12 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยคำถามแบบปิด (Close ended questionnaire) และคำถามแบบเปิด (Open ended questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม บางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกงสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ลักษณะคำถามเป็นการใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่สำคัญมากที่สุดถึงสำคัญน้อยที่สุด ดังนี้

ข้อเลือก	คะแนน
มีผลมากที่สุด	5
มีผลมาก	4
มีผลปานกลาง	3
มีผลน้อย	2
มีผลน้อยที่สุด	1

เกณฑ์การแปลผลใช้เกณฑ์ตามหลักเกณฑ์การแบ่งแบบใช้อันตรภาคชั้นโดยใช้คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด ผลลัพธ์ที่ได้หารด้วยจำนวนชั้นที่แบ่ง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คะแนนสูงสุด คือ 5 และคะแนนต่ำสุด คือ 1 แบ่งระดับชั้นออกเป็น 5 ระดับ ค่าอันตรภาคชั้นที่ได้ คือ 0.80 และ

นำมากำหนดขอบเขตมัธยฐานในการอ่านช่วงค่าเฉลี่ย ดังนี้

ขอบเขตมัธยฐาน = 4.21-5.00

หมายถึง มีผลในระดับมากที่สุด

ขอบเขตมัธยฐาน = 3.41-4.20

หมายถึง มีผลในระดับมาก

ขอบเขตมัธยฐาน = 2.61-3.40

หมายถึง มีผลในระดับปานกลาง

ขอบเขตมัธยฐาน = 1.81-2.60

หมายถึง มีผลในระดับน้อย

ขอบเขตมัธยฐาน = 1.00-1.80

หมายถึง มีผลในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ลงพื้นที่เข้าถึงชุมชนบ้านวังไทร จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยแล้วจึงสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 เดือน ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2563 ถึง 31 กรกฎาคม 2563

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS)

5. สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal scale) และข้อมูลระดับมาตราอันดับ (Ordinal scale) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับช่วง (Interval scale) และข้อมูลระดับอัตราส่วน (Ratio scale) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับช่วง

(Interval scale) และข้อมูลระดับอัตราส่วน (Ratio scale) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และนำข้อมูลส่วนนี้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 3 ข้อมูลส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal scale) และข้อมูลระดับมาตราอันดับ (Ordinal scale) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 65.60) อายุเฉลี่ย 51.85 ปี ทั้งหมดมีสถานภาพสมรส จบการศึกษาในระดับ

ชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 78.10) มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.46 คน มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 78.20) รายได้เฉลี่ย 10,646.95 บาท ประเพณีของชุมชน ได้แก่ ลอยกระทง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ “ทวดหมื่นราม” “ทวดช่องชก” มีการประกอบพิธีกรรมการตั้งเสาเอกยกบ้าน ลักษณะเฉพาะชุมชน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และมรดกทางธรรมชาติ คือ ป่าชุมชน

2. อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.77) และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71)

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ด้านสังคม	0.310	0.401	0.302	11.914	0.000**
ด้านการมีส่วนร่วม	0.432	0.382	0.421	26.130	0.000**
ด้านสิ่งแวดล้อม	0.381	0.314	0.343	16.069	0.000**
ค่าคงที่	0.332	0.816	-	10.811	0.000**

R = 0.803 R² = 0.6448 F Overall = 212.904 Sig = 0.000**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ค่าเบต้าใหญ่ อำนาจท่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม (beta = 0.421, 0.343 และ 0.302 ตามลำดับ) และอัตลักษณ์ทั้งสามด้านนี้สามารถทำนายความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรได้ร้อยละ 64.48

4. ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.00) มีข้อเสนอแนะควรมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่คนในชุมชน รองลงมา (ร้อยละ 40.00) ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.85 ปี ทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.46 คน มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 78.20) รายได้เฉลี่ย 10,646.95 บาท ประเพณีของชุมชน ได้แก่ ลอยกระทง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ “ทวดหมื่นราม” “ทวดช่องชก” มีการประกอบพิธีกรรม การตั้งเสาเอกยกบ้าน ลักษณะเฉพาะชุมชน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และมรดกทางธรรมชาติ คือ ป่าชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ เชิญขวัญ ภูษณงค์ (2549) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารของกลุ่มชาวกูไถที่ย้ายถิ่นฐานมาสู่ชุมชนเมืองในการปรับตัวและการแสดงอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ ผลวิจัยพบว่า ชาวกูไถมีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติทั้งความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผี วิญญาณ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาวกูไถของครอบครัวชาวกูไถจะแสดงออกมาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การแสดงออกตามสถานการณ์และการแสดงออกตามความสัมพันธ์กับบุคคลคู่สื่อสาร และยังสอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ ขุนพล (2558) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ ผลวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ความเชื่อที่ผูกพันกับศาสนาและความเชื่อที่ผูกพันการดำรงชีวิตและทำมาหากินแสดงออกมารูปแบบของพิธีกรรม บุคคล และประเพณีต่าง ๆ ทั้งหมดอยู่บนหลักฐานของภูมิสถานของศาสนาที่มีอยู่เดิม ประกอบสร้างกับเรื่องเล่าหรือตำนาน

ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งในชุมชนต่างมองว่าสามารถนำไปสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมได้ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเกิดใหม่ของศาสนสถานในชุมชน แต่ไม่สามารถสร้างความเชื่อของชาวบ้านและยอมรับว่าเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนได้

2. อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.77) และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) ซึ่งสอดคล้องกับ ไทยโรจน์ พวงมณี (2560) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาระบบการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผลวิจัยพบว่า 1) อำเภอเชียงคานเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของล้านช้าง มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และกระแสของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) กระบวนการปรับเปลี่ยนพื้นที่สู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมเกิดจากกระแสของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และท้องถิ่นที่เชื่อว่าจะสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนโดยคนในชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีบทบาทของการเป็นผู้นำและการหนุนเสริม ดังนี้ (1) การเตรียมชุมชนและการสำรวจพื้นที่ (2) การจัดกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ การตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (3) การปฏิบัติการพัฒนาการส่งเสริมและการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของศิลปะและวัฒนธรรม คนพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว (4) การประเมินผล 3) อัตลักษณ์ของพื้นที่ทางศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดเลย คือ การมีประวัติศาสตร์เฉพาะของชุมชน ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ความโบราณของเรือนชายโขง ความเรียบง่ายและความงดงามของวิถีชีวิตและพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนาและความเชื่อ

3. ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านสังคมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

บ้านวังไทร เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่า ประกอบด้วย ประเด็นด้านพื้นที่ 7 ประเด็น คือ ความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นของชุมชน ความหลากหลายทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ และความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นด้านการจัดการ 11 ประเด็น คือ การคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ อาหาร เครื่องดื่ม การกำหนดเขตไว้สำหรับกิจกรรมแต่ละประเภท การจัดการถึงขยะไว้สำหรับแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การจัดเส้นทางคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จัดทำป้ายบอกเส้นทางให้นักท่องเที่ยว การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และประเด็นด้านกิจกรรมและกระบวนการ 10 ประเด็น คือ ความสะดวกในการให้บริการด้านข้อมูล การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของชุมชน ป้ายห้ามทิ้งขยะไว้ตามแหล่งต่าง ๆ ของชุมชน ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนและป้ายบอกเส้นทางให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น การส่งเสริมความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะลงถัง การไม่ทำลายต้นไม้ และการถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณพร อนันตวงศ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนศรีวัง

ผลการวิจัย พบว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนศรีวังวิถีชีวิตอันเรียบง่ายมีความสัมพันธ์เป็นแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวชุมชนศรีวังส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านชาวศรีวังมีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ชาวบ้านศรีวังในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลัก เช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกว่า "สวนสมรม" ซึ่งมีการปลูกพืชผลไม้หลากหลายชนิดรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งแม้จะเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ขึ้นชาวบ้านอาศัยภูมิปัญญาแบบชาวบ้านและการพึ่งพิงธรรมชาติจึงทำให้ชาวบ้านสามารถดำเนินวิถีชีวิตได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนศรีวัง ในส่วนของ การให้ความหมายของชุมชนศรีวัง มีการให้ความหมายให้เป็นพื้นที่ของการเป็นพื้นที่ที่อากาศดีที่สุดในพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจากคนในชุมชนออกสู่คนภายนอก และให้ความหมายของการเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่า ประกอบด้วยประเด็นการมีส่วนร่วมด้านความคิด 4 ประเด็น คือ ร่วมเสนอปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน ร่วมเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์กับชุมชน ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน การร่วมประชุมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นการมีส่วนร่วมด้านตัดสินใจ 6 ประเด็น คือ การร่วมประชุมพิจารณาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การร่วมตัดสินใจในการเลือกโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ร่วมตัดสินใจในการเลือกวิธีการดำเนินงานเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมตัดสินใจในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร่วมกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น การห้ามทิ้งขยะ ห้ามล่าสัตว์ ห้ามตัดต้นไม้ ร่วมตัดสินใจในเรื่องงบประมาณ เช่น งบประมาณในการทำกิจกรรมต่าง ๆ งบประมาณในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของชุมชน ประเด็นการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ ตามกิจกรรม 4 ประเด็น คือ การร่วมฝึกอบรมในการปฏิบัติในการปฏิบัติงาน

เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว การร่วมประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การร่วมสนับสนุนให้มีความร่วมมือกับทางชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์ เช่น เงิน สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น ประเด็นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย 5 ประเด็น คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เกิดการจ้างงานและการมีงานทำของคนในพื้นที่เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน ทำให้คนภายนอกรู้จักชุมชนบ้านวังไทรมากขึ้น ช่วยป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ ให้กับชุมชน ประเด็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 8 ประเด็น คือ มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการสรุปผล มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการดูแลชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการสรุปผล มีส่วนร่วมในการประเมินผลขั้นสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับ นิรมลขมหวาน (2557) ได้ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลวิจัยพบว่า วิถีชีวิตแม่ค้าชุมชนตลาดริมน้ำบางพลียังสามารถเห็นถึงความสัมพันธ์ของชาวชุมชนได้โดยเฉพาะผ่านการจับจ่ายซื้อของภายในชุมชน ซึ่งการซื้อขายและต่อรองราคาสินค้ามักเป็นไปด้วยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการอยู่อาศัยร่วมกันมาอย่างยาวนาน ทำให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยและความไว้วางใจกัน แม้บางคนจะไม่ได้มีความเป็นเครือญาติหรือเป็นญาติพี่น้องกันก็ตาม

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่าประกอบด้วย 10 ประเด็น คือ ความโดดเด่นทางด้านพื้นที่การรักษาไว้ซึ่งความเป็นป่าชุมชน กิจกรรมการอนุรักษ์ดินต่าง ๆ สำนักทำความเข้าใจ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางด้านชีวภาพ ความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อมต่อเกษตรกรรม ความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม ฝนแล้ง) การชะล้างพังทลายของดิน ปริมาณการใช้น้ำในระบบการเพาะปลูก คุณภาพและปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

4. ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า ควรมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่คนในชุมชน และควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งสอดคล้องกับ วิไลวรรณ ทวีศรี (2560) ได้ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ชุมชน: แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย ผลวิจัยพบว่าแนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเชียงคาน ชุมชนได้มีการจัดการปัญหาความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติ กล่าวคือ หลักสาราณียธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์กัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนเชียงคานสามารถคงอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจสำหรับความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรสมควรที่ให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทและสนับสนุนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะนโยบาย ดังนี้ เทศบาลตำบลถ้าใหญ่บรรจุเรื่องของแผนพัฒนาด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม โดยคงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรไว้คงอยู่สืบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิจัยอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้าใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวม ทำให้ยังขาดการวิจัยถึงอัตลักษณ์ของชุมชนในหลาย ๆ ประเด็น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนหรือประเด็นต่าง ๆ ที่เจาะลึกมากขึ้น เพื่อที่จะได้รู้แนวทางในการพัฒนาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- เชิญขวัญ ภูษณงค์. (2549). การสื่อสารของกลุ่มชาไก
ที่ย้ายถิ่นฐานมาสู่ชุมชนเมืองในการปรับตัว
และการแสดงถึงอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ไทยโรจน์ พวงมณี. (2560). การศึกษากระบวนการ
ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่การเป็นพื้นที่
การท่องเที่ยวเชิงศิลปและวัฒนธรรม
อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. ในการประชุมระดับชาติ
ครั้งที่ 2 (น. 98-116). กำแพงเพชร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นิรมล ขมหวาน. (2557). การศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน
ตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.
สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 14(1), น. 125-144.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2546). ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- วรรณพร อนันตวงศ์ และคณะ. (2560). วิถีชีวิต
และอัตลักษณ์ของชุมชนศรีวัง.
ในการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติ
และนานาชาติ ครั้งที่ 9 (น. 28-29).
สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิไลวรรณ ทวีศรี. (2560). อัตลักษณ์ชุมชน: แนวคิดและ
การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลัก
พุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย.
วารสารศิลปและการจัดการ, 1(2), น. 63-74.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
และวัฒนธรรม: แนวทางศึกษาวิเคราะห์และวางแผน.
ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- เสริมศักดิ์ ชุนพล. (2558). การศึกษาอัตลักษณ์
ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ.
วารสารปาริชาติ, 28(3), น. 83-103.
- อัฉรภา ภาณุรัตน์. (2549). เอกสารคำสอนรายวิชา
ท้องถิ่นศึกษา. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.